

עצות מעשיות, וכמה הלכות ומנהגי הלילה

מיוחד לעורכים סדר לראשונה לבדם

(מעובד ע"פ הגדת 'באזני בנך', שעניינה לתת בהירות והכוונה בעריכת ליל הסדר)

א. ליל הסדר הינו לילה מורכב ביותר, אשר לוקח שנים עד שהאדם לומד כיצד לערוך אותו כראוי בכוחות עצמו. בשל כך גם לאחר הנישואין מצוי יותר להתארח בליל הסדר אצל ההורים, הרבה יותר משאר המועדים והימים הטובים¹.

השנה, בעקבות משבר הקורונה, אנו עומדים בפני מצב חדש, בו אלפי זוגות צעירים מצאו עצמם לפתע תחת עול ניהול ליל הסדר לבד. פתאום עומד בפני עורך הסדר הצעיר תפקיד חדש ומאתגר מאד, למידה של דברים חדשים שלא היה מספיק מודע להם עד לשנה זו.

חיבור ראשוני לליל הסדר

ב. ובאמת בשנה זו ישנה בעיה נוספת. שהרי כל שנה במוסדות החינוך נותנים לילדים הכנה ורקע לקראת הפסח, ולכן הם מגיעים אל החג לכל הפחות עם מעט שייכות רגשית ורצון להשתתף ולחוות את ליל הסדר. אולם בשנה זו הילדים מגיעים כשהם מנותקים לגמרי, והאתגר שלנו האבות גדול הרבה יותר, כיצד נצליח לקיים את החיוב המוטל על כל עורך סדר להנחיל את מסורת סיפור יציאת מצרים שהיא יסוד האמונה², כאשר היא מתקיימת באופן שילפי דעתו של בן אביו מלמדו³.

אי לכך, כעצה ראשונה כדאי ומומלץ להפעיל במשך היום [בפרט השנה] הקלטה של שירי פסח וליל הסדר, וכן להראות לילדים את הבגדים של ליל הסדר וכדומה (וגם אם אין דברים חדשים, אפשר לשתף ולדבר, ואף לומר להם, לדוגמא, שהשנה יהיה פסח מיוחד ומעניין שנשתמש בבגדים של כל יו"ט), ולעשות עסק גדול כשמוציאים את כלי הפסח, להראות להם את הקערה שעתידה לעמוד על שולחן החג, ולשתף אותם כשמניח את הדברים על הקערה, וכן על זה הדרך. וכבר בשבת הגדול ראוי לתת רקע והקדמה על ליל הסדר³, ולבאר מעט מה הולך להיות בליל הסדר, וישיר איתם מקצת מהניגונים שהם מכירים, עבדים היינו, אחד מי יודע ועוד.

(ודווקא השנה, שכולם נמצאים בבית כל היום, יש הרבה זמן לשמוע שירי פסח, ואפשר אף לעשות הפוגה באמצע העבודה ולגוון לילדים ולעשות קצת פריילך, כולם יחד מעגל ולשיר בחדוה ושמחה... וזאת בנוסף לחובה המיוחדת בימים אלו להשרות בבית מצב רוח חיובי ורגוע).

הכנה להלכות ומנהגי הלילה

ג. ליל הסדר הוא לילה הטומן בתוכו הרבה נושאים שצריך ללמוד היטב קודם שבאים לקיימם, בד בבד עם נושאים שצריך לבצע מראש ולהתכונן אליהם מוקדם עוד יותר. כגון הכשרת המטבח והכלים, הלכות בדיקת וביעור חמץ, ולמרות שגם בהיותו בחור עזר בנקיון הבית... אך כשאדם מתחתן, האחריות שלא לעבור על 'בל יראה ובל ימצא' מוטלת עליו, והאחריות מחייבת הרבה יותר וזהו עול שונה לגמרי. ובפרט לגבי כל הלכות ליל הסדר וקיום מצוות הלילה, אשר בהן סמך בכל השנים על ההורים, ואילו כעת האחריות המעשית נופלת עליו, שבכלל זה נושאים רבים, מהכנת

¹ אכן קיימת סיבה נוספת להמשיך ולהיות אצל ההורים בלילה זה, מפני שבו עוברת מסורת האמונה מאב לבן בכל דור ודור, וזו המצוה העיקרית, והגדת לבנך, אשר מתקיימת גם לגבי בנים גדולים. לכן דווקא בליל הסדר יש מקום להקפיד ולהתארח אצל ההורים, יותר מכל ענין אחר במשך השנה.

² עיין כוזרי מאמר ראשון אות כה ואות פד.

³ ויש שורש לכך במנהג אמירת הקרובץ המיוחד לשבת הגדול.

חרוסת ומי מלח ועד להכנת היכזיתים, וכל פרטי ההלכות, כגון מתי מגלים את המצות ומתי מכסים אותן, האם מטבילים את הכורך בחרוסת, האם מסיבים בכרפס, והאם נוהגים להחזיק את הכוס בחצי השני של הלל וכו' וכו', ריבוי עצום של פרטים.

ומה שהשתתפו שנים רבות אצל ההורים, המציאות מוכיחה שזה לא ממש עוזר לשם עריכת הסדר לבד, כיון שבאותן שנים לא היתה על הבן אחריות להבחין בשים לב בכל ההלכות ובמנהגי אבותיו, ואפילו אחר כמה שנים שהוא מתארח כאברך נשוי על שולחן הוריו.

וכל המפורט עד כה הוא רק לגבי כלל דיני ומנהגי ליל הסדר, עוד לפני מצות והגדת לבנד. שכן זהו באמת אחד מהדברים היותר מלחיצים, ריבוי ההלכות והמנהגים של ליל הסדר, שעלולים להביא לנרוויין מיותרים. זה נראה קשה ומסובך. אך האמת שאין זה כך, למה הדבר דומה, ליושב ליד נהג והרכב נוסע ונוסע והיושב לצידו מתפעל עד מאוד הכיצד יתכן שחברו כה בקי ברזי הכבישים ותיפעול מערכות הרכב תוך כדי התימרון בהם. והנהג אומר לו בתמיה שהרי זה כה פשוט, מדובר בלמידה פשוטה מאוד, צריך רק ללמוד את הדרכים, לרכוש קצת מיומנות, ואז הכל נוסע חלק ובטבעיות...

וכך גם לגבי ניהולו הנכון של ליל הסדר ועריכתו כראוי, צריך הכנה לפני החג ללמוד מה עושים וכיצד עושים, להכנס לענין⁴, ורואים כמה שזה פשוט ושאין מקום להילחץ.

ואכן זוהי באמת העצה היעוצה, לשבת בטלפון עם אביו, או עם אח שכבר מכיר את מנהגי אבותם, ויחד לעבור על כל ההגדה, הן על ביאורים שרגילים לדבר בביתם והן את כל ההלכות המעשיות של ליל הסדר. ומה שלא כתוב בהגדה, ירשום לעצמו מה הם נוהגים, כגון כיצד לקיים את החלק המעשי של 'מוציא מצה' עם שתי הברכות וכיצד לחלק את היכזיתים וכו', דברים בסיסיים ולא מורכבים מידי, שרק למי שזו אצלו הפעם הראשונה ויגיע כשאינו מוכן, ייראה הכל כהתנהלות מורכבת ומסובכת.

מצות והגדת לבנד

ד. אמנם יש לתת את הדעת באופן מיוחד על קיום מצוות סיפור יציאת מצרים. שכן מצוה זו הינה מצוה שונה מכל שאר מצוות הלילה, ועל כן היא דורשת הכנה אחרת והשקעה מיוחדת. לשם השוואה, אכילת מצה היא מצוה שמסתיימת לכל היותר עד 9 דקות, וכך גם מצוות מרור שהיא מדרבנן, וכן כורך ואפיקומן. אך המצוה מן התורה של 'הגדת לבנד' זוהי מצוה המתפרסת על פני זמן ארוך מאוד, כמעט כל ליל הסדר. ואם לגבי מצות מצווה מתכוננים בחבורה פרטית כדי שהכל יתנהל על פי כל החומרות וההידורים, ק"ו שצריך להכין את עצמו לא פחות מכך לקיים מצווה דאורייתא של סיפור יציאת מצרים⁵, שיהיה באופן הנכון והמושלם לצאת ידי החיוב כראוי.

ויש להתבונן כי דווקא בשנה זו, בה קיום מצוות סיפור יציאת מצרים יתרחש במשפחה קטנה ועם ילדים קטנים, זוהי מצוה נדירה מאוד, שגורמת לשמחה גדולה יותר, אך יחד עם זאת היא גם מורכבת יותר. כל שנה כשכולם יחד על שולחנו של סבא, מתנהל הסדר ביד רמה, בדרך כלל עם כמה משפחות, כאשר הסב המנוסה מתאים את אופי הסיפור לכלל המשתתפים, וכל אחד מוצא את

⁴ והלוא זהו בכלל תקנת חז"ל 'שלושים יום קודם הרגל דורשים בהלכות החג' (פסחים ו, א), ופשטות הגמ' שם שהיא תקנת משה רבנו. ועי' תוס' בע"ז (ה, ב) שהתקנה נוהגת גם בזמן הזה. ובמ"ב (תכ"ט, א') שבפסח שהלכותיו מרובות, לכו"ע נאמרה תקנה זו. ולפי הב"ח הוא מדאורייתא.

⁵ לגבי אכילת מצה נחלקו בגמ' אם היא מדאורייתא או מדרבנן (פסחים קכ, א), ואמנם נפסק (רמב"ם חו"מ ו, א') כרבא שהיא מדאורייתא. אך לא מצינו כלל מחלוקת לגבי מצות סיפור יציאת מצרים, ונפסק שהיא מן התורה (שם, ז', א').

מקומו בתוך האירוע הכללי. ואילו השנה יושב האב הצעיר ומוצא את עצמו מול ארבעה ילדים שרק לאחרונה מלאו 11 שנים לגדול שבהם. כל אחד מהם דורש את מלוא תשומת הלב, ואם לא יקבל אותה יישמט וילך לו. כיצד יצליח האב הצעיר להושיב אותם בליל הסדר וללמד אותם כראוי את ההגדה, כשחלקם כמעט ולא יודעים לקרוא.

ה. ובכן כאמור אין צורך להילחץ, אלא רק להגיע מוכן, לעבוד על היסודות, כשהיסוד העיקרי והחשוב ביותר הוא, להכין את עצמו ולחיות את הדברים שהוא עומד לדבר. זהו הבסיס, לפני שבא לקיים את מצות והגדת לבנך, צריך להכין את והגדת לעצמך. וככל שהדברים יהיו חיים וברורים אצלו, והוא ידבר מתוך תחושת חוויה אישית, כשלצידה קיימת אצלו ה'אובנתא דליבא' בסוגיית יציאת מצרים, כך יצליח יותר להחדיר את הסיפור למסובים. ומאידך, אם הוא יישב וידבר בצורה יבשה, כשהוא רחוק מלהיות שרוי באווירת הלילה שבו יצאנו ממצרים, וכשלא השיג כלל רוממות (מסוימת) מן החיוב העמוק 'לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים', אזי בוודאי שלא יצליח לגרום לשאר המסובים להגיע לכלל הרגשה זו. ענין זה דורש הכנה מרובה קודם ליל הסדר, להכנס לתוך העניינים וללמוד היטב את הדברים, ועל ידי זה לחיות אותם.

מצות והגדת לבנך לקטנים

ו. ועתה נתקדם לקיום בפועל של מצות סיפור יציאת מצרים בצורה נוחה, ברורה ופשוטה. עלינו לזכור את דברי הרמב"ם שכתב בהלכות חמץ ומצה (פ"ז ה"ב): 'מצוה להודיע לבנים, ואפילו לא שאלו, שנאמר והגדת לבנך. לפי דעתו של בן אביו מלמדו, כיצד, אם היה קטן או טיפש אומר לו - בני כולנו היינו עבדים כמו שפחה זו או כמו עבד זה במצרים, ובלילה הזה פדה אותנו הקב"ה ויוציאנו לחירות. ואם היה הבן גדול וחכם מודיעו מה שאירע לנו במצרים ונסים שנעשו לנו ע"י משה רבינו. הכל לפי דעתו של בן'.

הרי לנו שצורת הסיפור תלויה לפי מי טיבו של הבן היושב לפנינו. במקרה שהבן קטן, לא כתב לנו הרמב"ם שצריך ללמד אותו את סדר ההגדה, אלא כתב שיראה לו בפשטות על העבד העומד לפנינו ומשרת את המשפחה, כך ממש היינו במצרים. זאת אומרת, הגדה של פסח שחז"ל נתנו לנו לקיים בה את מצות סיפור יציאת מצרים, היא עבורנו, עורכי ההסדר. אך הדרך בה נעביר אותה לילדים משתנה לפי הגיל. ילד שעדיין מתקשה באמירת או הבנת טקסטים ארוכים ואף קצרים, אין חובה ללמד אותו את ההגדה בעצמה, ודווקא מתוך ההגדה. אלא יש ללמד אותו על פי ההגדה בסיפור שיותאם אליו, עד לאופן הפשוט ביותר של הצבעה על עבד ויצירת הקשר החווייתי לעם ישראל שיצאו ממצרים. וככל שהגיל עולה, כך יכלול יותר חלקים מתוך ההגדה, בשפת הדיבור כפי דרגת המסובים. ואם יש אפשרות להתארגן עם הגדות מצוירות (מההורים, שכנים וכדומה) עדיף ורצוי יהיה לשבת עם הילדים הקטנים, להצביע ולספר להם מתוך הצוירים את הסיפור. בדרך זו יוכל לתת להם אפשרות להשתתפות מצוינת בליל הסדר, ולקיים את המצוה בהידור של הנחלת יסודות האמונה.

המיקום לעצור עם הקטנים

ז. הזמן ההלכתי ואף המומלץ מבחינה מעשית לספר לילדים את יציאת מצרים הוא אחרי סדר שאלות מה נשתנה, כיון שאז נמצאים עדיין בתחילת הלילה, לפני שהקטנים איבדו ענין ומצאו על מה לריב והיכן לקפץ...

ישירו כולם בחדוה ובשמחה מה נשתנה, כשהילדים הקטנים נמצאים במרכז ושאר בני הבית מלווים אותם. ולאחר מכן יעצור את ההגדה ויפתח בשפה פשוטה בביאור ענין השאלות של מה נשתנה ואת התשובה על כולן, עבדים היינו לפרעה במצרים. במהלך הדברים ומתוכם ישתדל להקדים ולשלב

גם את החלק בהגדה שבו מתחיל בגנות ומסיים בשבת, מתחילה היו אבותינו, ואף את הקטע של ארמי אובד אבי, וגם את דברי רבן גמליאל כל שלא אמר שלושה דברים אלו בפסח לא יצא ידי חובתו.

לשם המחשת הדברים, נציע דוגמית קצרה כיצד יוכל כל אחד לספר בצורה פשוטה את הדברים, וכך לקיים ולצאת בזה את המצוה דאורייתא שמחוייב בה, 'והגדת לבנך':

הנה בדרך כלל מתנהגים בצורה מאוד מוגדרת, בזמני שמחה שמחים ובזמני אבלות אבלים, בצום תשעה באב כל היום צמים ומתנהגים באבלות, ואילו בפורים כל היום שמחים. וכעת בליל הסדר יש דבר מאוד משונה, מתנהגים בהתנהגויות סותרות, שמצד אחד מתנהגים כמו מלכים, כמו עשירים, בהסיבה ומטבילים את האוכל, ומצד שני מתנהגים כמו עניים שאוכלים דוקא מצה שהיא לחם עוני, ואין אפשרות לאכול לחם רגיל ככל השנה. אז נשאל את המסובים, מה אנחנו, האם כמו העני שעומד בקצה הרחוב ואוסף צדקה שיהיה לו מה לאכול, או שאנחנו בני מלכים.

התשובה על השאלה היא כך - היינו במצרים, ופרעה רצה שלא יהיה עם ישראל, אנחנו היהודים, הם אלו שהוא לא רצה שנהיה בעולם, ולכן הוא עשה לנו עינויים נוראים, שם אותנו שנגור במקומות צפופים שאי אפשר כך לחיות, בכדי שלא נתרבה כל כך. הוא הפריד את המשפחות שלא יוכלו לחיות יחד ולהמשיך לבנות ולהקים עוד משפחות. האבות ישנו בשדות, בנפרד מהמשפחה שנשארה לבד בבית, וכו' וכו' (כפי הסגנון הנ"ל יכין קודם הפסח ויספר כפי דרכו, אופיו ולשונו. ויש ריבוי ספרים על כך).

חוץ מזה המצרים גם גרמו לנו לעבוד עבודה זרה, וכך נהיינו כמעט כמו חילונים וגויים בלי מצוות ומעשים טובים. עד שבא הקב"ה ונתן למצרים עשר מכות חזקות ונוראיות, שעל ידן עם ישראל גילו כי ה' שומר עליהם ומגן עליהם. (כאן יפרט קצת מן המכות כפי הזמן ונכונות הקטנים לשמוע, מתוך דגש על תיאורים חווייתיים שיקרבו את ההרגשה המציאותית). עד שבא הקב"ה והוציא אותנו כדי שנהפוך להיות עם ישראל, העם של הקב"ה כאן בעולם. ומאז אנחנו השליחים של הקב"ה כאן בעולם הזה, כמה טוב לנו שאנחנו העם שלו⁶ (ויפרט כאן שם אחר שם, כל אחד מהילדים, וגם האמא והסבא, הדודים וכו' וכו' להמחיש שהיהודים - 'עם ישראל' זה אנחנו בעצמינו הנמצאים כאן בשולחן, וכמה אנו מאושרים שזכינו לכך ביציאת מצרים, להיות העם של ה').

אחרי שענה את התשובה, וקיים בזה את מצוות והגדת לבנך, אם הקטנים מעוניינים ניתן לשחרר אותם מהשולחן, שילכו לשחק בצד או בחדר סמוך, ואבא יקרא להם כשיש שיר יפה, או כשיגיעו לעשר המכות שאז נשפוך מהגביע, שלב בו הם יתחברו יותר. וכמו כן אם הם יודעים ישיר איתם את שירי ההלל או שירים נוספים שהם מכירים ויכולים להשתתף בהם בחשק ושמחה.

יש גם עצה המובאת בהגדה עצמה, שאחרי שמאריכים ב'עבדים היינו' אפשר לתת לקטנים כוס שני, ומיד נוטלים ידים, האב מחלק להם את ה'כזיתים' של מצה, מרור וכורך. מברכים ברכהמ"ז עם

⁶ בזה כבר יצאנו ידי חובת הדין של רב ושמואל 'מתחיל בגנות ומסיים בשבת'. וימשיך כפי צחות לשונו שעוד מעט קט יש חיוב לאכול פסח מצה ומרור, שזהו אוכל מיוחד שאכלנו כשיצאנו ממצרים, זכר לנס העצום שהקב"ה חטף אותנו מהמצרים ופתאום בתוך פחות מכמה דקות כבר היינו במרחק של כ- 120 ק"מ. הקב"ה הראה לנו בזה כמה הוא אוהב אותנו וחפץ בנו. וכמו כן עוד מעט נאכל את המרור, כי בזכות המרור שהיה לנו במצרים (קושי השעבוד), נאלצנו קודם הזמן. מלבד זה בזמן המקדש גם אכלו בשר של קרבן פסח, כי במצרים הכבש היה העבודה זרה הכי חשובה של המצרים, ולקחנו את זה מול העינים שלהם ושחטנו אותו והקרבתו לשם ה', ובזכות שהיתה סיעתא דשמיא עצומה ונס ממש, שעל ידה ראינו שהקב"ה כל כך אוהב אותנו, הוא הגן עלינו ובחר בנו לעם שלו. (ובזה יצא את דברי רבן גמליאל). וכעת יכול להישאר עם אשתו ושהילדים אם הם רוצים, אז שילכו לשחק או לאכול מהצ'יפס הפסחיים...

כוס שלישי. ואז הילדים יכולים לעזוב את השולחן, וממשיך את ההגדה עם אשתו והבנים הגדולים, ואפילו לבדו לפי הענין וכמידת כוחו.⁷

ח. אך יודגש, אם יש ילדים שיש להם סבלנות לשמוע, צריך ללמוד איתם חלקים מההגדה, ככל הניתן, כל אחד לפי חריפותו ולפי כלי הקיבול שלו. בלי כעס וקפדנות כלל, שאם ינסה ללמד עם כעס לא ייקלט שום דבר אצל הילדים, ויאבד את עיקר הנחלת מסורת ההגדה, אפילו אם יבין הילד את פירוש המילים גרידא.

מתוך הניסיון של הורים ותיקים רבים, חשוב להעביר להורים הצעירים כי אף אם לפי קצב התקדמות בהגדה הוא רואה כי ליל הסדר עשוי להסתיים מוקדם מאוד מהרגיל, או שמתעורר אצלו בלב חשש שייגמר לו מה להגיד... לא קרה כלום, אפשר לגמור בתוך שעה וחצי את כל הסדר מתחילה ועד סוף, (בהגדת באזני בנך הוספנו הצעה ללוח זמנים משוער ונוח). כמובן יש גם את החיוב כלפי עצמו ואשתו, ואף זאת יכול הכל לגמור בתוך זמן זה, ואל ירגישו בזה מבוכה.

הדגשות בסיפור

ט. בעת הסיפור צריך לשלב מסרים פשוטים ויסודיים, ונכתוב כמה נקודות על כך: א. להבליט את ההודאה שלנו להקב"ה שבחר בנו מכל העמים, וכי אנו בחירי העולם, וכמה טוב לנו וכו', ה' שומר עלינו ומשגיח עלינו ואוהב אותנו. ב. מי שלא שומע בקול ה' נענש, כמו המצריים שלא שמעו בקול ה' וקבלו עשר מכות. ואפשר להמחיש את הענין של מידה כנגד מידה. ג. להמחיש את הענין של עבדות ה', שהיינו עבדים של פרעה ותחת זאת נהפכנו להיות עבדים של ה' וכו'. ויוסיף להוציא מתוכן ההגדה עוד מסרים חשובים השייכים לתכלית של עם ישראל, שזו בעצם תכלית הלילה, להעביר, להעמיד ולהנחיל את יסודות המסורת של עם ישראל. (הרחבנו על כך בדברים בהגדה במאמר 'מאפילה לאור גדול', ועוד).

תוך כדי שמספרים לילדים ברוממות ושמחה על המכות ועל יציאת מצרים, ושהקב"ה הוציא אותנו ממצרים על אף שפרעה התנגד ופעל שלא יהיו יהודים בעולם, ושהקב"ה בחר אותנו לעם שלו, כדאי לשיר שירים שהילדים מכירים על עם ישראל, כמו כה אמר ה' זכרתי לך חסד נעורך, בצירוף קצת הסבר, וכדומה.

במצב שיש ילדים במגוון רחב של גילאים, יש לכך התייחסות נרחבת בהגדה ובחבורת המקדימה, ובמסגרת זו [המיועדת בעיקר לאברכים צעירים עם ילדים קטנים] כתבנו רק את צורת הקיום של והגדת לבנך כלפי הקטנים. ובוודאי שכשמדבר בצורה נעימה לקטנים, כל הסדר נעים יותר ואף הגדולים קשובים ומוצאים בכך ענין רב.

כשנמצאים לבדם זוגות צעירים שהיו רגילים כל שנה בליל הסדר לרעש, המולה ובלגן, עלולה להיות תחושה מוזרה של שקט באויר, וצריך לשמור מאוד על אוירה נעימה ושמחה. ואדרבה, זה יכול להיות אתגר להתאחד בבניית ביתם. הבעל יכין ווארטים נחמדים ומתאימים, עם סיפורים על יצי"מ כפי מה שמכיר בטבעה של אשתו שתיהנה מהם.

כשנמצאים לבד לגמרי, גם כן ילמד לעצמו את ההגדה, ויצטייד בספרים המתאימים לו. ולפי ההלכה צריך גם כשהוא בינו לבין עצמו לספר בדרך שאלה ותשובה.

⁷ וכפי שנפסק בשולחן ערוך (תפ"א, ב') 'חייב אדם לעסוק בהלכות הפסח וביציאת מצרים ולספר בנינים ובנפלאות שעשה הקדוש ברוך הוא לאבותינו עד שתחטפנו שינה'.

קליות ואגוזים

י. בשוי"ע כתוב שיחלקו קליות ואגוזים, וכמובן שזו דוגמא, וגם אמצעי לעשיית שינויים בליל הסדר. ובוודאי שלא דווקא קליות ואגוזים, אלא כל דבר משונה ומענין זה רצוי וטוב. ויוכל גם להשתמש בקליות ואגוזים בתורת מטבע, שאותה יפדו הילדים בזמן המתאים תמורת שוקולד וממתקים, כדי שלא יתלכלכו באמצע ההגדה.

אפשר ליצור עוד תמריצים שונים, כגון לעשות כרטיסים שכל כרטיס מזכה באיזה דבר וכו'. וכל זמן שמתנהגים יפה או מקשיבים יפה זוכים לבסוף בפרס. ובהגדה הרחבנו על כך עוד שלל רעיונות נוספים ומקוריים.

הכנת ה'כזיתים' וג' המצות

יא. כדאי להכין את הכזיתים מבעוד יום, אך עורך הסדר (לכתחילה) צריך לאכול את הכזיתים מהמצות שלפניו, ולכן אינו יכול להכין לעצמו לפני הסדר עצמו.

וכשנמצא לבד עם אשתו (בלא מסובים רבים) אין צורך להכין מבעוד יום, כיון שיכול לתת לה ממה שלפניו. אלא א"כ חושש שלא יידע לשער נכון כמה הוא כזית, שאז צריך להכין מבעוד יום. ובעיקר בליל הסדר כזה ראוי לנהל את הסדר בלי גמגום ובחוסר ביטחון, אלא לדעת מה הוא עושה.

לפני עורך הסדר מונחות שלוש מצות, וסדר קיום המצוות בהן הוא כך: העליונה והחצי הקטן יותר מן האמצעית הוא בעבור הכזית הראשון והשני, וצריך לקחת לעצמו כזית מהעליונה וכזית מהפרוסה. המצה השלישית היא בעבור מצות כורך. ולאפיקומן לוקחים את המצה המוחבאת.

שיעורי המצוות לליל הסדר מובאים בהגדת באזני בנד (על פי ספר 'כזית השלם'), וכדלהלן:

מצות יד: כזית ראשון לחומר 28 גרם. כזית לכורך 28.8 גרם. שני כזיתים לאפיקומן ביחד 36.6 גרם. **מצות מכונה:** כזית ראשון 26 גרם. כורך 15 גרם. אפיקומן 19.5 גרם.

מיותר לציין שאין לצמצם בשיעורים, ואם מתעורר ספק יש לקחת מעט יותר, כדי לוודא שיקיים את המצוות כראוי.

עורך הסדר לוקח (לכתחילה) שני כזיתים, אחד מהמצה העליונה ואחד מהאמצעית (סי' תע"ה, א'), ושאר המסובים שאין לפניהם ג' מצות אינם צריכים שני כזיתים. אמנם למעשה שיעור ה'כזית הראשון' שנכתב לעיל מספיק גם לעורך הסדר, משום שהוא כולל יותר מבי' כזיתים קטנים (של 18.3 סמ"ק). ויקח חצי כזית מהמצה האמצעית וחצי כזית מהמצה העליונה (עיי"ש בספר כזית השלם בפרק ד' הערה 7).

השיעורים לקטנים

עד גיל מצוות אפשר להקל (אם קשה להם), ולשער את כל הכזיתים (כזית ראשון, מרור, כורך, אפיקומן) כשיעור הקטן של 18.3 סמ"ק. מצה: במשקל קרוב ל 11 גרם, וכנ"ל כפי שכתבנו למעלה. מרור: (חסה) במשקל 18 גרם. [באפיקומן אם קשה די בכזית אחד כנ"ל שהוא כ 11 גרם, אך אם יכול יאכל בי' כזיתים שהם 21 גרם].

בכל הענינים המבוארים לעיל ניתן לפנות בטל' 036161523